

Оссолінські колекції.

CD – диск виконано в рамках угоди укладеної з квітня 2004 р. між Львівською науковою бібліотекою НАН України у Львові і Національним Закладом ім. Оссолінських у Вроцлаві.

Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów. Zespół
(fond) 103.

ARCHIWUM SAPIEHÓW Z KRASICZYNA

IX. RĘKOPISY I DRUKI.

560. Uniwersał konfederacji Targowickiej 1792.

STRONY NIEZAPISANE NIE ZOSTAŁY ZDIGITALIZOWANE

Тасар Мт з подреком
Молод ?!

F 560 - 566

ЛЬВІВСЬКА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ім.
В. СТЕФАНИКА НАН УКРАЇНИ

ВІДДІЛ РУКОПИСІВ

ФОНД

103 (can.)

ОПИС

ОД. ЗБ.

560 / m d

560

Propia z dyaryum Klara O. Bernardy! 1.
now u Instaw na Wodnym

Stanisław Józef Potocki General Artyleryi
Koronnej, generalnej Konfederacyi Koronnej Marszałek.

Norem wobec y Kaidemu z osobna, Komu o tem wiedziec nale-
zy, a osobliwie J. D. J. H. H. Senatorom, Dygnitarzom y Knsdzom
oraz calemu Rycerstwu Polskiemu, tym to wspolbraciom naszym
wolney niegdys Rzp. Obywatelom u domach porostatym a pod jmemocą
spisku warszawskiego jsczqcy do wiadomosci podaje: Iz Narod
smyknyszy sobie drwigac dalej te wazy, ktorymi hersty spisku
Warszawskiego jnciurko wolnoici odwiecznej Narodowej i na zrubę Rzp⁵
czymszy coraz silniej a zawsze zdradziecko i podstepnie go obarczajz,
wiazł się do jednych irodkow od Prodkow naszych co nam Rzp.⁵
zostawili, wiyraucych, ku obronie calosci Saistis, wolnoici y Inde-
pendencyi Rzp.⁵, ku skruszeniu nowej Monarchii; prawem
nievoli 3. Maja roku 1791. ustanowionej, ku jmywrocciu Rzp⁵
wolnej i rzdnej, ku zachowaniu statego i trwalego pokoju z sąsia-
dami naszymi, ku jmywrocciu jmywilejow stancu Rycerskiego,
ktore ustawa nowej Monarchii zniszczy i zgladzie pnedsiwizto,
i wżtem Konfederacyi wolnych się zjednoczyl i sprzymienyl.
A to, Aktem niez wyrazonym pod dniem 14 Maja roku biez-
cego 1792. pod Targowicz, u tych slowach: Wigdy jescze situka
zrodzenia u tym u nas nie byla widiana stopnie u ktorym
się okarata u tych crasach ostatnich: ta situka cnotliwemu,
co zwykile podejrzliwym być nie umie, fatalna bywa zawsze;

tego szlachetny naród Polski doświadczyl; skutkz i zwiadaniem
wolnośc ma wydartz: lecz chwilośc niewasycona, kowasze narod
wolny i udzielny w swe wzgry y czynize go swojej własności i dziedzie-
stwem, niebaczuie pmedsibiorze wiecej nad siły, nie zdolalaby
własną drwigac się y trwac mocz z podbitym sobie narodem.
zginslaby wkrótce, a w tych ruinach Junie Polaka zagrzebane by
zostalo.

Dojnaszy niebezpieczeństwa w które Polska niotauz zostala,
zadnie musi czule Obywatela serce, a tembardziej z potkora urnae
diele Opatności, losami narodow władajcej, ze wetylko Frac
pszere Polsce porwala, ale na myszlosci nawet zaberpiecrać Brp.
zdaje się. —

Nizeki jeduak wnijdziemy na tż drogę, którą do podziqnienia
i zaberpieczenia Brp. ti dązycie będziemy, na tż mowiz drogę, którą
nam Opatności okazuje, a którą wotropności prowadzić nas
będzie, nućmy trochz oczy na te manowce, któremi nas zwodzenie
blakato aby nas usidlic lub zgubic.

Gdy w koncu roku 1787 na wschodzie Europy w sziedztwie
naszym poiar wojny się zacrynal, czule prawi Polacy jakie postę-
powanie Brp. ti myzwoite byld; prawda jasnie się okazywala i milz
narodowi byla; wolności i calosci Brp. ti byla haslem narodu, na to
haslo kazdy szwyci Ojczyznie, kazdy czyci własności oddac bys

gotów, zapewnić wolność, ubezpieczyć państwo Rep.^{ty} jedynym
było narodu zganiem. Czuł naród, że te cnotliwe zamysły nikomu
precyzyjne być nie mogły, bo naród co spokojności i szczęśliwości
pragnie, catość jednak swoją uszenie bronić gotów, mitym być i
szacowanym od drugich musi: wszystko się stłaniało do ugrun-
towania wolności, trwałości, i szczęśliwości Rep.^{ty}.

Gdyby utenczas podług zgania narodu rzeczy krajowe do
skutku przyszły, prawa by tylko same Rep.^{ty} panowały, a moc
prawa podielona pomiędzy magistraturę równowagą utrzy-
mywaby się krajową z wolnością narodu. Nikt z rządowych osób
ani narodu podbieć ani nasiona niezgody do sąsiadów nie stać
by nie zdołał. Ladrzota utenczas ambicya szerokiej władzy i
panowania chciała, wśród klęsk publicznych występować umięją-
ca, a u projekta zawsze płodna, chytrością fałszem i intrygą zbrojna,
cnotliwych republikantów własną ich cnotą, a Rep.^{ty} własną jej
siłą podbieć przedsięwzięła.

Zebrał się naród na sejmicki, Sejm ordynaryjny pośrednia-
jące nigdy naród silactwiej, nigdy poważniej i męśniej
się nie okazał. Posłowie zgodnie obrani, rękawy odebrali narodu
prawie wszyscy, jednakowe, aby wolność narodu i państwa Rep.^{ty} zabez-
pieczyć, u różnych, mniej, więcej obszernych wyrazach; ta była treść
wszystkich Instrukcyj. Stan Rycerstwi, co twórcą był Rep.^{ty} co był
od wieków stałym składającym jej istotę, krwi swojej wafę obrony

wigdy nie oszczędzał: lecz majątek szlachecki dotąd podatkiem
żadnym obciążonym nie był. Na tych sejmikach, zgodnie wszędzie
prawie Polskie Rzeczpospolite dziesiątą część swego majątku szlachta
powiększyć szlachetnie przedsięwzięło. Od zgodnego narodu wybrańcy
postawie zjechali się na czas sejmiku do Warszawy: gdzieby ten duch
prawdliwie republikański i patriotyczny, co ich wybierał,
brzał w wybrańcy, jaki był w wybierających, na sejmiku ordynaryj-
nym, bez żadnej konfederacji dogadali się woli narodu; szlachta
i wojsko powiększone, wolności i całości państwa szlachty zabezpieczone,
spokojności wewnętrzna i zewnętrzna doskonale opatrzone by zostały.

Lecz nie tego ci, co naród zrodzić chcieli, zgdali: trzeba było
odwrócić uwagę narodu od prawdziwych widoków; trzeba było enkli-
wym obywatelom, którzyby ostrzegać mogli, wydnieć uwagę współzimo-
tów; trzeba było umówić w naród chęć odumianą, więcej niż zwiędzioną
do wyrzucenia wszystkiego, aby na tych ruinach z nagła gwałtem niewoli
i trzęsienia niezmiernym swym wystawić projektom.

A krótkim jednak czasie, zbłąkał naród, uciekając opamiętani
i szlachta wyrzucić było niepodobna; trzeba było zyskać czas, a na spo-
sobach, tym co wszystkim jakimkolwiek więcej nie wzdrygać się, zbywać
nie mogło.

Dobro szlachta, jej wolności i bezpieczeństwa mającej niestannie w
ustach, choć nie w sercu, przypuszczenia zostali do steru robot. Wszak
konfederacji sejmowej, chociaż bez woli narodu w Warszawie ustanowionej

średniawęc czas dał im sposobności do wszystkiego: Akt Konfederacyi obiecywał jednak narodowi całości Rządu Republikańskiego, trwałości Magistratu y Urzędów, na których by się ten Rząd wspierał, nie mniej i bezpieczeństwo własności; lecz zdaje się, że te pravidła, te warunki na to podobione w tem Akcie były, aby im wteż cywilności, na to, aby omaniwany naród pomysłowości nadięz, dostać u we ręce siły krajowe, a mając już te w rękach, potać i wyrzucić wszystkie stranki, które jednowładztwo dotąd wstrzymujące Rep. zaberpieczaty.

Marszałkowie Konfederacyi w tem Akcie mieli sobie pomyśleć pomyślanę, którą przed stanami wytknęli, że nie w Xigdre Praw nie umieszczę, co by pluralitatem udecydowane nie było; a jeśli by jednego Senatora, Ministra lub Posta, zasła oporycyę, sekutne wota decydować miały projekta; lecz jak Szwycosi pomyślą względem Rep. dalsza osnowa rzeczy okaże.

Najmód Rząd jaki był Republikański, winę nowości miejscu nie wprowadzających, a do celu swego pnie osłabienia Rep. dążących, poczci popsuły, nieposprawić lecz wyrzucić przed się wzięto: Straszono naród absolutnością Magistratury z 30 kilku osób zdionej, choć mogli być władcy, pmyćnięć osób, pniepsać obowiązki, jedynym słowem, jaką chieć dać dzielności Magistraturze, jakie chieć bezpieczeństwo warować Rep.; woleli jednak niezryć i znosić aby jednowładztwo

dwójce stronicy. Semeracem stało się radość woli Narodu
w powiększeniu skarbu i wojska: Naród je dla siebie i na utrzy-
manie Rzeczp^{ty} stawić rozumiał, lecz występna zgroźność na
podbicie Rzeczp^{ty} więcej je potrasita.

Amawiano w Naród, że im samowładności zaprzeczone, jedy-
nie na to, aby jej użył precisko sobie, nadowód niby samowład-
ności Rzeczp^{ty} wszystko wyracać, opisy Rządu nowego ze wszystkich
stron rozpoczynając, doświadczało Naród, czy się sam w siebie
nastawione nie wplęta, jeśli się sam wolności nie porzuci; lecz
widząc że ma kufkę jeszcze w przysiężkach swoich i wolności Stan
Rzeczp^{ty}, sam jej z rąk wypuszczać nie chce, wszystko rozpoczyna
nie nie kończono.

Opis Komisji wojskowej na początku Sejmu zaczęty,
kończonym nie był, bo władza wojskowa, która w stanie Repu-
blikanckim Rzeczp^{ty} należała, Rzeczp^{ty} zostawić nie chciało.

A przepisie praw kardynałowych, których - jakoby nie miał
Naród, na nowo tworząc zaczęto, ponieważ nie było że Polska
Rzeczp^{ta} szlachecka królów sobie obieraszę, jako od wieków była,
zostaje miała; przeważało natychmiast ciąg tych ustaw, i cho-
ciaż na naleganie usilne postów, kończyć nie chciało.

Chęć miała tylko, gdzie się udać mogło, podkopawać gwałt
Rzeczp^{ty} gotowało rzeczy, aby go następnie wyrzucić.

Tymczasem, aby naród niebezpieczeństwa wewnętrzne
nie doznał, fałszywie sianem wieszczami zagraniczeni wo-
dric przedsięwzięto, niebezpieczeństwa bliskie wystawiano, wojnę
niby z sąsiadem gotowano, ryśki wiedzic jakie obiecując,
y znowu podziatem Polski straszac Obywateli, wpaści usiłowano,
ze dla uchronienia się od zguby Imienia Polskiego, niewoie być
innego sposobu tylko poddać się wizerom Krajowym i wyrec się
wolności.

Czas dwuletni Sejmu już się kończył, pmeto podług Prawa
drugi następował: bano się, aby naród pmet ciągłą Dyktaturę
bardziej pravyborców jak Prayodawców znużony, nie wybrał Re-
prezentantów do nowego składu; wypadł by moie utencas ster
z ręk kieniących do zguby; pmeto Reprezentanci Narodowi
Plenipotenci jego, tyle mocy tylko, ile Naród pozwoli, mający
rzkazywać jako zwycięzcy podbitemu ludowi wariyli się, uoc
sobie powieroną, do czasu, podług woli swojej bezprawnie pmet-
turyli, a nicmiejże jeszcze zakazać obrania nowych Postoi z
sobą Im zasiadać rzkazali.

Cruś jednak naród dobre jak Reprezentanci nad uoc
sobie dać, czyniący, mogą być niebezpieczni dla tych których
reprezentują; lecz spokójności miłości pmetyższyła inne względy:
ciężko było odwoływać tych, w się pmy pmyślarszczonej mocy
utrzymać chcieli ciężko było zrucić tych, których już siły Krajo-
we w ręk dostawczy, ustawnie Obywatelom okazywali, wdrac je
od jednej ku drugiej granicy.

Obraty tedy województwa drugi skład postois, y takż Sejm podwoyny nowym y nigdy niepraktykowanym w Rep^{ty} sposobem się utworzył; a na zapytanie o Abdygnacye za życia teraz panującego Króla, naród wołę swoją dziwiąc się cześciauie Instrukcyi, jmelikho dżiesiątey, że chce mieć wołę Króla Elektora, wyraznie oświadczył, y stosownie Reprezentantom swoim czynić zalecił.

Acz nieprzymyśliciele Rep^{ty}, nieprzymyśliciele wołności na to tylko wołi narodu doświadczałi, aby jej się łatwiej opnieć, aby porwana, jakha być może siła wiernych Rep^{ty}, wzięć na nią zwróconych zapalczywość, aby je zniszczyć y utłumić.

Stam Rycerzki cwał y znał wołności, jmeto go osłabić trzeba było, ten zamiar był skutecznym wyłączeniem szlachty nieposessyjonatów od przywilejów szlachectwa, a możniejszych w majątki, choć równych w przywileje, Aristokratami narwało, wienawiść jmelikho nim wzbudziło aby Stawowi szlacheckiemu odiały się y lićbę y sposobności obstawiania jmy wołności, łatwiej go ucisnąć y zniszczyć.

Nie można było Stawu Rycerskiego choć osłabionego wzięć do zguby Rep^{ty}, bo by sam siebie gubił; więc postanowiono wzięć spokojne y wierne Rep^{ty} miasta y ich pospólstwa, do wdzienia z wienacka Kaydan na naród cały. Ambicyi pełni y w nowym necy składzie choćby jmy zgubie Polski, znaczyć, usiłującej się na wszystkie

strony Projektu Demokracji; przykład mieszczysny Paryża wystawiający był na wzór miastom naszym; Kłopoty na wzór Paryskich, modne, lecz niebezpieczne dla spokojności narodów rozsiewali zdania; co dzień ztę się szerzyło; dobry obywateli, emolliwi Polowie, zapobiedz usiłowali tej kłopoty, którą Rep^{ty} straszoną była u saucey Izbie Sejmowej, a chcąc z tych, których na wolności szlachecką zbrojowo zrobić współbroniących Rep^{ty} do uczestnictwa wolności Stawu Rycerskiego przypuścić mieszczom przedsięwzięci. Przewo dla mieszczom podchlebne stało; gdy czas był dawny rozważyć gdyby dozwolono czasem rozpatryć się mieszczom, poznaliby wiele Stawowi Rycerskiemu winni zostali, i jak ich interes jedynym łącznym ogniwem z tym Stawem.

Lecz znova my od dawna przez kilka osób zbrodniczy dla Rep^{ty} spisek, co przez czas długi drogę sobie stał do uskuteczenia swych zamysłów, dościgać już zdawał się; poruczył czas by prawdę odkrył; zwiędzenie skutkować by nie mogło, a na nim się cała dzielność spisku fundowała.

Trzeba było już dokonać Diela, więc co tylko wrodzenie ma sporobow, co tylko intryga ma sprzącyn, wszystkie użyte były, a omamienie do tego punktu skutkowało; tak rzecza była intryga, że jedni pisali się niewiedząc na co, drudzy się zbroili niewiedząc na kogo; każdy się zbawcą Ojczyzny rozumiał. Rozpoczął się Sejm z limity, podczas którego wieni Rep^{ty} Polowie po prowincjach się rozjechali, nie mając powrócić aż na drugi, po rozporządzeniu

Seymu tydzień; bo pierwszy, podług ustawy Seymu, do Ekonomice-
nych czynności miał być wzięty, a jeno w tym przeciągu czasu
wolności Rep^{ty} zdawata, się nie być w niebezpieczeństwie.

Zostali się w Warszawie ci, co intrydze posłuszeni, lub ci co do
spisku zaciągnięni zostali.

Była usprawdzie mała garstka takich, co cnoty i wierność
Rep^{ty} mając za pravidło, w tych czynach i najwzrostszej uwaluci-
cy opierać się przedsięwzięli; lecz ci za ledwo ofiarą zbrodni nie
zostali.

Dzień wybuchnienia spisku był narnaczony 5 Maja, lecz
spyszczeniu widząc, że myśliciele Rep^{ty} zebrać się i większą siłę
siłę mogą, że morderk moc osłabienia osłabić potrafi, nagle
wykonanie diela swego przysiężyli 4 dzień 3 Maja został Epoką
zbrodni przeciwko Rep^{ty} wykonanej.

Regimienta pod broń stawiały, armaty z brojowmi
bez wiedy Komisji wytoczone zostały. Gminy pospółstwa,
zauczek i okolice zauczkowe napełniały: wystawiono jednym, że
król na niebezpieczeństwo być die, drugich zachęcao do obrony
myśliciel miał zmyślając chęć zysku prowadzić, bo na ich
sprowadzenie, celem zgubienia Rep^{ty} szlacheckiej, też same ręce
pieniądze dawaty, którym ten stan cnotliwym tylko sercom
zauca ufnością, ster czynności Rep^{ty} powienys.

Szba poważna prawodawca tłumem sprowadzonym na-

peluiona, mieszkanie królów naszych, co niegdys Krp^{ty} byli i głowę i twierdzę, tuszorę zwiędzioną obłązone, tron officeraui z gwardyów y ulanauui nadworuui królewskiemu stoczone widzieć bydo.

A takiej postaci, niecy były pny zaczcie sessyi seymowej; zacze się od czytania bajecnych i umyślnie przygotowanych doniesień, niektórych naszych zagranicznych dworach, ministrów z tych bajecnych jednak, i mniej rozsądnych pism, logika nie wnosi strasnego dla Kraju by nie mogła; lecz spisek wszystko do celu swego kierując, zębą ostatnią naród stranyi pmedsziwia, y do gwałtownych lekarstw, dla konserwacyi imienia Polskiego zachęcać usiłował.

Prówo zaczy a z cnoty obywatelskiej y patriotyzmu zwany poseł, o spisku na Krp^{ty} donosił, zuchwały postępek góra bierąc, prawdę tłumić i cnotę nieważyci wariyf się.

Prówo licba znacna Senatorów i Posłów do praw narodowych, do pactów narodu z Królem, do pnyściąg Marszałków się odwoływali: prówo o deliberacyę, o turnum domagali się, głos pny prawach obstających był tłumiony, osoby ich, gwałtów paryskich pnyśladeu straszone były.

Projekt Krp^{ty} niszczący, monarchię stanowiący, pmedsziwia.

choć nie słyszały prawnie, choć nie rozumiały, bez delibera-
cji której się dopraszano, bez doświadczenia wiążkości zdań
przez turnum, bezprawnie i gwałtownie, bardziej przez tłumacz
zwiedzioną, i na to wprowadzoną, niż przez reprezentatorów narodu,
których liczba była wcale szczupła, okrzykniętym został.

Wola do przysięgi przysięść wazono się, która kruszyła świętość
pactów narodowi przysiężonych, pactów, co daje królowi
prawa do Tronu wolnej Rep.^{ty}.

Do takim gwałtowności dopetruenie, ruszono się do Kościo-
ła, w którym te usta, które dawniej na wierność Rep.^{ty} przysięgę
dokonały, na zgubę Rep.^{ty} przysięgac się wzięły.

Atencras dniała co na przymuszenie do niewoli wytoczone z
zbrojowni były, zwycięstwo zwycięzcka na Rep.^{ty} przez spisek
otrzymane ogłaszały.

Aby ciós Rep.^{ty} zadany był silniejszy, aby wnytko z gromatę
wypróbowane było, cokolwiek mogło jeszcze w jednym momencie
wzrostę wstrzymać monarchią, deklaracja do ustawy 3. Maja
przysłana była w której despotycznie napisano: Wnytko dawne
i terainiejsze precizne niniejszej Konstytucji, lub któremu
Kobiek tej Artystudowi znosiemy.

Na obronę gwałtu, y zabezpieczenie onego, Magistraturom

y woysku Prusisqz nakazauo; a Kto wierny Krp^{ty}, na zgubę Jej
Prusisqz niechciał, ten hrzędow i Raug jak występny był
porobiony.

Ktożone wiży, aby bez sarkauia noszono, pmykzauo; a Ktoby
cugze się być jeszcze wolnym, nie chiał się poddać naruconey
zmienacke y gwałtownie niewoli, takiego za Delacyę Sędowm Sey-
mowym sędzić y woyskiem scigac nakazauo.

Łatwo było groźne wytkouac zapowiedzenie, łatwo było z gruntu
wytkouenic ducha wolności już ponżkanego. Trziedziesiat tysicy
woyska, co Krp^{ty} na zapewnienie wolności, na zabezpieczenie siebie
wystawila, stado się narzędziem woli absolutney.

Śległ zakłmiony naród, przed gwałtem, a ewolucie tym
crasem gwałtem podbitych, aby do wizów pmywykli.

Leż Duch Republikancki, duch co oiywiał Prodkow naszych,
żyje jeszcze u sercach narodu: imiata zbrodnia zadriwic go
mogła na cras, mógł się poddać zwiadzeniu; leż wolności, leż
Prav swoich y Krp^{ty} wyneć się nie chce i prsdziej zginę, wóli ich
odstąpić przedsiżięć.

Imy tedy Senatorowie, ministrowie Krp^{ty}, urzędnicy Honorowi
tudzież hrzędnicy, Dygnitane y Rycerstwo Honorowe, widząc iż

Sejm mniejszy na niedziel tylko sześć zwołał, przy wstąpieniu
szy sobie władzę prawodawczą na zawsze, już przeszło przez lat pół
czwarta ciągle Ja z względu na wżurpuszc, potawał prawa
Kardynałue, zniósł wszystkie wolności szlacheckie, a na dzień
3. Maja roku 1791. u rewolucy y spisek gnieźnieński, nową
Formę Prądu za pomocą mieszczan Włauis; i odrzuconą uanu-
loną, sukcesyą Tronu postawioną, Królowi od przysięgi na
pacta conventa wykonanej uwolnić się dozwolił; Władzę Królowa
rozszerzył, Ręptę u Monarchią zamienił! Szlachta bez
posesypa od równości y wolności odepchnął, wola Narodu u
Instrukcyach wojewódzkich dawą za nic poczytał, Karą nieprzy-
jaciółom wyryzuy, wymienoną na tych, co by gniecis tym
berfnaviom wiałać się śmiali, rozciągnął, wszystko Narodowe
do przysięgi na bronięcie ustanowionej niewoli gniecis,
Starostwa, os fundusz zawsze pierwszy zasilenia Ręptę, na gnie-
dar pisać, i patrimonium Republicae na stronięcie wysta-
wił, Urzędownik Ręptę na zaprzysiężenie gniecisney wolności Kon-
stytucyi wyrokami swoim gniecis uświadał, wiechających
gniecisgac, z Urzędów poobdierał, gniecisgę tą nową, dawą Sena-
torów gniecisgę quid quid nocivi scivero, avertam, et ne id
fiat, me opponam, zniósł, sam pod Konfederacyą seymującą,
Konfederować się całemu Narodowi przez siebie zakazał, aby te
Karydawy, które Sejm włożył na nas Konfederacyą, przez drugą
Konfederacyą znućci już nie można było. W wojnę szkodliwą
gniecis Rosyji sąsiadki najlepszej, najdawniejszej z gniecis-

ciół y przywódców naszych uplatać nas usiłował, y tam
 dalej, ... Albowiem Któż gwałty y cioty Sejmu niniejszego
 wolności zadać zliczyć dostarczy: A będąc bez nadziei aby
 się Sejm kiedy upamiętał, bez pewności, jeżeli dłużej cierpli-
 wość nasza na hardości Sejm wsadziwszy, ostatecznego na dyskre-
 zę ciom nie będzie przywrócić: Wszakże do Haydau, które
 Konstytucya 3 Maja na nas włożyła, a równie niewolę Kładać
 z śmiercią, Protestujemy się jak najuroczyściej przeciwko
 Sukcesyji Fromu Konstytucyą 3. Maja ustanowionej, przeciwko
 odebraniu głosu wolnego na Sejmikach szlacheckim bez pomocy
 będącej, przeciwko wszelkim gwałtom, które rewolucyji 3 Maja
 Formyśmy, przeciwko wszelkim ~~praktowaniom~~ ^{praktowaniom} wymuszonym
 na utrzymaniu Konstytucyji 3. Maja przy sięganiu zgubę Rep^{ty}
 zaryzującym, a wolnego człowieka niegodnym, przeciwko ururpo-
 waniu władzy prawodawczej, którą Sejm niniejszy sobie
 przywłaszczył, na konie przeciwko wszelkim prawom y
 ustawom na tym Sejmie wypadłym, któreby wolności Rep^{ty}
 oblaty; a idąc do tych środków, które nam prodkowie nasi do dłu-
 żnienia ocyryny y swobod naszych zostawili: Za zleceniem poro-
 tanych w domach po województwach braci naszych, konfederujemy
 się, y wespół nierozrywając konfederacyji wolnych, przy wiece
 Świętej Katolickiej Bryguskiej, przy wolności i równości dla
 wszelkiej szlachty, a nie dla osiadłych tylko, przy całości granic
 Państwa Rep^{ty} y przy Attyneucyji i przy Radzie Republikańskim
 jak najwolniejszym przy utrzymaniu w całości praw Unio-

wyż, Wielkiego Xięstwa Litewskiego do Korony, przy całości
praw Szlacheckich, przy zachowaniu potęgi narodowej, przy za-
chowaniu w Urzędach i Rządach tych, których Sejm uświęcił,
za obstaranie i protestowanie się na przeciw sukcesji Tronu i
Monarchii nowo ustanowionej, z Urzędami i Rządami wojskowych
poobdarzał, przy bezpieczeństwie życia, honoru, dóbr, Majątków
i przywilejów osobom i Rządom służących, przeciw sukcesji
Tronu, przeciw porażeniu władzy Króla, przeciw oder-
waniu najmniejszej części Kraju, lub jego Atłeneucji, prze-
ciwko Konstytucji 3° Maja w Monarchii Rzeczypospolitej za-
mieniającej przeciwko gwałtom, które naruceni Konstytucji
3. Maja Towarzyści, przeciwko temu wszystkiemu, cokolwiek
Sejm zrobił illegalnego, nakoniec przeciwko tym wszystkim,
którzyby Konstytucję 3 Maja utrzymywali, i mocą popieraci
chcieli, w tym celu obralimy sobie za Marszałka General-
nego J. H. Stanisława Jurskiego Potockiego Generała Arty-
lerji Korony. Za Konsyliarjów J. H. H. Franciszka
Xawerego Branickiego Hetmana Wielkiego, Seweryna Re-
wuskiego Hetmana Polnego Koronnych, Antoniego X^o
Swiatopółka Cietwytynskiego Kasztelana Przemyskiego,
Jerzego Wielhorskiego Kawalera Orderu Polskich, Antonie-
go Złotnickiego Chorążego Czerwonogrodzkiego, Adama Mos-
cenińskiego Chorążego Bractawskiego, Jana Zagórskiego Pod-
czarnego Włodzimierskiego, Jana Suchonewskiego Wojskiego
Archowskiego, Michała Kobyleckiego Podkownika Pułku

Koronnego Butawy Polney Koronney, Jana Swicykowskiego
 wojewodzica Podolskiego, Franciszka Hulewicza. A za Hodzow
 woysk Koronnych przy Konfederacyi y pod jej władzą będqcych,
 J.H.H. Kawerego Branickiego Wielkiego Koronnego, Seweryna
 Krewuskiego Polnego Koronnego Hetmanaow, którym, poniewaz
 do zwiazku Konfederacyi wolnych przestę z nami, władza es-
 munere sui ualery. A przyrzęgi niniejsze JHMarnatkowi
 J.W.H. Hetmanom iako y konsyliarom niemniej jak y kaideemu
 do Konfederacyi przystępującemu niniejsz podzioue uaruczaamy.
 Po których to wykonawczych przyrzęgach zalecaamy najpród
 J.H.H. Braniickiemu H.K. Krewuskiemu P.K. Hetmanow, aby
 woyska Rępti zblętkawe bezprawne przyrzęga na obronę własney
 ie niewoli wymuszonej pod władzą wojsk wzięli, y do poslusze-
 nstwa Konfederacyi Rępti przyprowadzili, od nich przyrzęga
 na wierność Konfederacyi pod Aktem dzisiejszym zawartej
 odebrali. Tych zaś woyskowych za nieprzyjaciol dyrguemy
 deklarujemy, którzy by temu wyrokowi Konfederacyi
 Rępti opierać się smieli.

Powtorze idąc za przykladem Prodkow naszych, y worem
 wszelkiuy Konfederacyi, aby obywatel, gdy idzie o dzwiganie
 swobod jego, całkiem się obronie swobod poświęcił, a niebył po-
 sędqowych jurisdikcyach processanci gęsbrouy, castaszany, i
 od obrony wolności odręwany, uaktarujemy Trybunalom, Komi-
 syom y cujuscunque hominis Jurysdykcyom, aby sądy swoje

do uspokojenia Rep^{ty} zalimitowali, i nitkogo, sub paenis in-
capacitatis Honorum et munitorum extendendis, sędzić
nie waiytki sız. Nie neer łowiem granicami, spadkami y Hon-
towerszami zapmatać sız obywatelowi, gdy idnie o wolności jego,
gdy idnie o Rep^{ty}. Uczynkowe zaś sprawy dla bezpieczeństwa
Publicznego, a pryncypalnie crimina status y machinacye
pneis Konfederacyi ninieyszey. Generalne sądy Konfederac-
kie, jak wyraz według prawa y według dalnego utwierdzenia
Konfederacyi, sędzić będą. Sejm zaś ninieyszy, za Sejm
zwastowny, wolnego Narodu niegodny, na zgubę tylko Rep^{ty}
i poddanie jej pod Króla Jmci czyniący, a ratym za sejm
bezprawny deklarujemy, y wszystko to, cokolwiek zrobil ille-
galnego, prawom y wolności pneisowego, za czere odstaniemy,
nakazując aby każdy Minister, Senator y Posel Recess od
Sejmu ninieyszego w Grodzie lub Liemstwie najpóźniej
in spatio dwóch miesięcy uczynił. Y Autentykiem do
Konfederacyi Generalnej odestał, gdyby zaś kto Recessu uczynić
wdechiał albo sejm Kontynuować usiłował, zasiadając
na nim, taki w sądach Konfederackich jako wdepnyjacieł
Dycywny y fantor niewoli incapacitatae Honorum et
munitorem sędzonym będzie.

Wie Rep^{ty} podbita y w Rz^{ach} swych ciemizycielów
moc całą mająca, wstaszeniu z niewoli dwignąć sız nie
moie siłami, nie jej innego nie zostaje, tylko udać sız z
ufnością do bratniej Kataryny, która narodowi sąsiedzkim

przysparzeniu y spiny mienowemu, z taką starą i sprawid-
liwoscia paucy. Zaberziena sa sie tak na wspawiaosci tej
wielkiej monarchii, jako y na traktatach, ktore sa z Ryspa
wizia.

Zadawia nam sie, aby Ryspa udzielna, samowladna,
niepodlegla y w granicach cala zostala; bo od wielkos mitko-
mu podlegla, niczyja wlasnoscia i dziedictwem nie byla,
zadawny wolnosci narodowi naszemu przywoilej; bo w niej
y podkowie nasi od wielkos zyli, boimy sie w niej poroditi
i umierai chcemy. Zadawny spokojnosci wewnstrnej y
trwatego z sasiadami pokoju; bo szczesliwosci y bezpiecni-
stwa wlasnosc, nie zamieszania y wojen szukamy.

Zadawny sobie, utwierdzai na d republikaucki; bo do innego
przywyksci nie zdolamy; bo inny niepokoj i miaz przywieci
nam tytko moie -

Je sa nasze zamiany, te, abyśmy je dokonac zdolali,
dzielnej pomocy tej wielkiej monarchii wyprawny, ktora
ordobę i chlubę wleku naszego będa, szgardraja podla
zardroscia i chytremi podstepy, ktorych zarady dzielnosci
iej kruszy i niszczy, szczesliwosci narodow ceuic umie i in
pomocna podaje rękę.

Sprawiedliwosci prosb naszych, swistosci traktatow i
sojuszow, ktore sa Tora z Ryspa a uadernytko wielkosc jej
duszy pewna nam daja nadzieje nieinteresowaney, wspawia-

Tę, jedynym słowem godnej być dla nas pomocy.

Po wykonanych od JH Marszałka Konfederacji, JHH Hetmana, JHH Konsyliarów przysięgach, nie zostaje nam tytko sprawy porożonych u domu braci naszych, równo z nami niedościg wolności tych, jakoteż i zbłąkanych, aby idąc za przykładem naszym do naszej Konfederacji przystępowali. Bracia nasi wstawy do Was, wnosząmy się do Was za tą wspólną decyzją, która gnie a którą wy zachowajcie możecie. Nie idcie tu o nas tytko, zgranicie i wy, gdy Bóg ci gręgi będzie, pamiętajcie, iż gdzie się sadowi tyrania tam na czas dłużej zgon swój moim ale go nie uniknie, prociwy, lub przedcy wnytko co tchwie wolności, pod cizżarstwem despotyzmu upaść musi.

Przysięga Marszałka.

Ja J. obrany marszałek Generalnej Konfederacji Koronnej przysięgam Panu Bogu wszechmogącemu, w Erycy Świętej siedynem: iż ja Urząd mój Marszałkowski dla odzyskania swobod Ochrystyckich według Boga, Sumienia i Ustaw Konfederacji niniejszej, sprawować będę, Konstytucyjną Trzeciego Maja, jako grobem wolności i Przewolności będącą wprystkniem siłami odwracai będę. Władcy Królów Polskich wzzerzenia dopuszczai niebędę. Eych, co przeciw wolnościom Słacheckim

za sukcesyą Eronu, za rozszerzeniem władzy Królów
 intrygować, namawiać lub machinować będą przed
 Konfederacją i Publicznością wydawać będą, na
 wderwanie najsumniejszej części Kraju, lub Jego atty-
 nencyi porwałai niebędę. Wiare świętą Katolicką
 Rzymską bronic będą. Wolności y równości Selabską
 utrzymywać y bronic będą, z Adherentami Konstytu-
 tucyi trzeciego Maja iadnego porozumienia się na
 szkodę Rzeczpospolitey lub swobod Obywatelskich
 mieć niebędę. Sądy Konfederackie według Bożego
 sumienia y Praw sądzić będą, niekrocie kreść
 w nich zachowując. Wojska privato Studio na
 uciennizienie niczyje używać niebędę, Recessu
 od Konfederacyi czynić niebędę, ale proty H swiazka
 tym trwać będą, poki sukcesyą Eronu y Konstytu-
 cya trzeciego Maja skasowana niebędnie, poki Rad
 wolny Republikancki się niewróci y poki Konfede-
 racya rozwiązana niebędnie, a od tej przyięzi
 moiej iadnego uwolnienia ani rozgłoszenia
 od nikogo sądać niebędę, a choi by mi było od
 kogokolwiek ofiarowane: tedy go nieprzyjmę
 tak mi Panie Boze dopomoi y niewinna Inzka jego.

Przyięza Hetmanow.

Ja H. H. przyięsam Panu Bożu wrochemogacemu

z Trójcy świętej iedyneemu, ié ja Konfederacyi
wierny będz, Ordynance z Konfederacyi wypadłé
y Pékę Marszałka Konfederacyi Generalnej Koronnej
podpisane peśnić będz. Urząd mój Hetmański
według Boga, Sumienia y praw sprawować będz,
Wojna Rzeczypospolitej privato studio na uciénie-
nie niczyje używać niebędz, na Radzie wresnie
radzić będz. Konstytucyę trzeciego Maja, jako grobem
wolności y Rzeczypospolitej będącą, wuspłieniu
siłami niemyi będz. Władny Królów Polskich
rozszerzenia dopuszczać niebędz, tych co przeciw
wolnościom Slacheckim se sukcesyę Erom se
rozszerzeniem Władny Królów intrygował, namawiał
lub machinował będą, przed Konfederacyę y
Publicznościę wydawać będz, na oderwanie najmniej
siej części kraju lub jego Attyneucyji porwałé
niebędz. Wiary świętę katolickę Rzeczpospolitej bronić będz.
Wolności i równość Slacheckę utrzymywać y
bronić będz. z Adherentami Konstytucyji
trzeciego Maja żadnego porozumienia się na
egubę Rzeczypospolitej, lub swobod Dyrystych
mieć niebędz. Recessu od Konfederacyi czynić
niebędz, ale poty w swiętku tym trwać będz, póki
sukcesyę Erom y Konstytucyę trzeciego Maja
skasowana niebędzie, póki Rząd wolny Republikański

się uwróci, póki się Konfederacya nie rozwiąże,
 a od tej przysięgi mojej żadnego uwolnienia ani
 rozgrzeszenia od nikogo żądać niebędę, a choć by mi
 było od kogokolwiek ofiarowane, tedy go nieprzyjęm,
 tak mi dopomóż Panie Boże! y niewinna dusza jego.

Przysięga dla Konsyliarzów.

Ja N. N. obrany Konsyliarz Konfederacyi Koronnej
 Przysięgam Panu Bogu wszechmogącemu w Trójcy
 świętej jedynemu, iż ja Urząd mój Konsyliarski,
 dla odryskania swobod Dymystrych wedry Boga
 sumienia y ~~Pracy~~ Ustaw Konfederacyi niniejszej
 sprawować będę, na radzie wreszcie radzie będę,
 konstytucyą trzeciego Maja, jako grobem wolności
 y Rzeczpospolitej będącą wprzystąpieniu siłami
 niszczącymi będę. Sukcesyą Tronu i Monarchią
 wprzystąpieniu siłami odwracającą będę, władzy
 Królów Polskich rozszerzenia dopuszczać niebędę,
 tych co przeciw wolnościom Selabreckim są
 sukcesyą Tronu są rozszerzeniem władzy Królów
 intrygować namawiać lub machinować będą,
 przed Konfederacyą y Publicznością wydawać
 będę, na odwołanie najmniejszej części Kraju
 lub jego atynencyi porwalać niebędę, wiarę
 świętą katolicką Rzymską bronić będę, wolność y

rownosci i slachecką utrzymywai i bronie' bede,
z Adherentami Konstytucyi trzeciego Maja
iadnego porozumienia sie na egube Rzeczypospo-
litych lub swobod Obywatelskich nie bode, Szady
Konfederackie wedlug Boza Prawa y Sumienia
szadnie bode, Recesu od Konfederacyi czynic
nie bode, poki Sukcesya Ironu y Konstytucya
trzeciego Maja skasowana nie bode, poki Read
Republikanski sie nie wroci y poki Konfederacya
rozwiązana nie bode, a od tej pomyzgi moicy
iadnego uwolnienia ani rozgzeszenia od nikogo
iadai nie bode, a chwiby mi bylo od kogo kolwiek
ofiarowane, tedy nieprzyjme, tak mi Panie Boze
dopomoz y niewinna Wzka jego.

Przysięga dla przystępniających (sic) do Konfederacyi

Ja N. N. przysięgajac do Konfederacyi pod Aktem
dnia 14 Maja Miesiaca Roku 1792 utworoney
y Marszałkiem Generalney Konfederacyi J. H.
Stanisławem Szerszym Potockim Generalem
Artylleryi Koronney przysięgam Panu Bogu
wszechmogącemu, w Irony szwytley iedynemu
ze Ja Konstytucya trzeciego Maja, jako grobem
wolności y Rzeczypospolitey bodec wyustkieniu

siłami miżeczności będą, Sukcesyją Eronu i Monarchią
 wryptkiewiczami siłami odwracając będą, władzy Królów
 Polskich rozszerzenia dopuszczając niebędą tych
 co przeciwno wolnościom szlacheckim za Sukcesyją
 Eronu, za rozszerzeniem władzy Królów Intrygować,
 namawiać lub machinować będą, przed Konfede-
 racyą y Publicznością wydawać będą, na odwołanie
 najsumniejszej części Kraju lub jego atynencji
 powołają niebędą, Wiare Świętą Katolicką Rzymską
 bronić będą, wolności y równości szlachecką utrzy-
 mywać y bronić będą. & Adherentami Konstytu-
 cyi trzeciego Maja żadnego porozumienia się na
 sejmie Recyprospolitey, lub swobod Dycyrytych
 mieć niebędą, Recessu od Konfederacyi czynić
 niebędą, ale poty w związku tym trwać będą
 poki Sukcesyją Eronu y Konstytucyą trzeciego
 Maja skasowana niebędzie, poki Rega wołny
 Republikański się niewróci, poki Konfederacya
 rozwiązana niebędzie a od tej Intrygi więcej
 żadnego uwolnienia ani rozszerzenia od nikogo
 sądać niebędą, a choćby ~~mi~~ mi było od kogokol-
 wiek opiarowane, tedy go nieprzyjmę; tak mi
 Panie Boże dopomóż y niewioma Mska jego.

Tu następują podpisy czyniących Konfederacyą y
 Łączących się z nią.

Podany nam tu do wiadomości w tym Uniwersale
Akt ten Konfederacji Generalnej Koronnej, niech
nam przewodzi przerwani Obywatele Polscy do
łączenia się z jednociem z nami, niech jedna
miłością Obywateli sążniami, jedna troskliwością
o ich całości i swobody nasze pobudzeni, wspólnie
wypsey do ich ratunku się przyśladamy. Niech
wojska Rzeczypospolitej uwiadomione wyuzjęt-
nionym tu Aktem o czystych pobudkach i
zamiarach naszych siły swoje i waleczność we
Obronę Obywateli jednora z nami; a gdy wojska
przyjarne i Alianckie Najjasniejszej Impe-
ratorowy Casy Rosyi, celem wsparcia i pomocy
Rzeczypospolitej do Państw ich już weszły, niech
jedności i zgoda z nimi jako z przyjacielami,
kraju naszego zachowana najwyższey będzie,
od których wszelkoy pomocy i ualezytych i
wspólnych jak między przyjacielami wytkami
względów doznanawć będą. Który to Uniwersal
aby po wzystkich Grodach był Oblatowany,
i z Ambon Kościelnych po całym Kraju
ogłasany dla wiadomości publiczney
dalecam. Dan pod Łagowicą Dnia Dziewiętna-
stego Miesiąca Maja Tysiąc siedmset Dziewięćdziesiąt
drugiego Roku.

(L.S.)

Stanisław Szerszny Potocki
Generał Artyllerji Koronnej Generalnej
Konfederacji Koronnej Marszałek

Dyrna Boicra Tomaszewski Generał.
Konfederacji Koronnej Sekretarz

Uniwersał Generalny Konfederacji Koronnej.

Skanowanie i opracowanie graficzne na CD-ROM :

ul. Krzemowa 1

62-002 Suchy Las

www.digital-center.pl

biuro@digital-center.pl

tel./fax (0-61) 665 82 72

tel./fax (0-61) 665 82 82

Wszelkie prawa producenta i właściciela zastrzeżone.

Kopiowanie, wypożyczenie, oraz publiczne odtwarzanie w całości lub we fragmentach zabronione.

All rights reserved. Unauthorized copying, reproduction, lending, public performance and broadcasting of the whole or fragments prohibited.